

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *Gudmund Schütte*: Ændrede Signaler.
2. *C. H. Friis*: Et vanskeligt Møntskifte.
3. Fysikus Duseberg i Flensborg.
4. *Aage Bonde*: Hoptrup Sogns Degnehistorie.
5. *Svend Grundtvig*: Jomfru Rævehale.
6. *Agnes Haahr*: Barndoms minder fra Brede Sogn.
7. Jens Lauritzens Bog.

Nr. 7. 15. Aarg.

1. Januar 1939

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Banken for Brørup og Omegn

Aktieselskab

Kontortid 10—12 og 2—4
BRØRUP

H. A. GRUBERTS SØNNER

Aktieselskab

Metallvarefabrik

Frankrigsgade 40

København S.

Køb dansk Arbejde!

Det danske Gødnings-Kompagni A/S

København
Nykøbing F., Odense, Aalborg, Struer, Vejle, Aarhus, Esbjerg, Sønderborg.

Ældste og største
Gødningsforretning
i Danmark.

Eneste Fabrikant
af Superfosfat
her i Landet.

Salgskontor for Danmark for
A/S Dansk Svovlsyre- & Superphosphat-Fabrik

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK . TRAADVÆRK . VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør
Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.
Frederiksgade 37-39. Telf 59.
Odense.
Jernstøberier

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.
Kontor: Parkallé 15,
Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.
Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Graasten Bank A/S

Kontortid 9—12 & 2—5
Lørdag 9—1
GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.
Kontortid: 10—1 og 2¹/₂—5¹/₂.

Forlang **Gulvtæpper**
fra
Sønderjydsk Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,

Brørup St.
5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerikursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistent.
J. C. Overgaard.

A/S

Jyllands Papir-Værk

Aarhus

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856
Reservefond ca. 1¹/₂ Million

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515
Overlæge V. STARCKE
træffes pers. Tlf. 514: 11-12.
Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab
ODENSE

AKTIESELSKABET Øxenbjerg

Dampmølle
Svendborg.

Sønderjydsk Teglindustri

Nordre Fasanvej 127
Telf. C. 4520 — Taga 1700 —
Taga 1717 — København M.
Facadesten, flammede Sten,
Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

Dansk Eternit-Fabrik ^{A/s}

Aalborg

Telf. 4800

Banken for Slagelse og Omegn ^{A/s}
Slagelse

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Stiftet 1828

Kontortid 9-2 og 5-6

Telefon 1400

Viborg

Aktieselskabet

Banken for Randers og Omegn

RANDERS

Jydsk Grundejerkreditforening

Herning.

Kasseobligationer 170.318.100 Kr.

Paa Festdage

en John Haig Whisky

A/S H. C. Møllers Sæbefabrik & Oliemølle

A A R H U S

Grundlagt 1829.

Telf. 9800

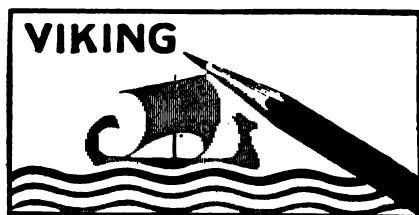
Prima blød Sæbe, Linolie og Fernis.

Aktieselskabet

Jernkontoret

Aarhus

København

Aktieselskabet
Vejle Textilfabrik

A/S Skagen

Kul- og Træløstforretning

Telefon 277

SKAGEN

Windfeld-Hansens
Bomuldsspinderi

Aktieselskab

Vejle

Andelselskabet

De forenede Mejerier

Aarhus

Morsø Støbegods

Aktieselskabet

N. A. CHRISTENSEN & CO.

Kgl. Hof-Leverandør

Nykøbing Mors

JACOB BADEN

Indehaver: HOLGER BADEN

BOGBINDER-
ETABLISSEMENT

Aabenraa 31, K. Central 4517

Indbinding af enhver Art
Adresse mapper

KAMPMANN & HERSKIND ^{A/S}

Vestergade 2 - København

Kul og Cokes Import

TELEFON

2628

A. Søborgs

Chocolader

VEJLE STØBEGODS

C. M. Hess' Fabrikker A/S

Ringsted
Andels-Svineslagteri
Ringsted

Middelfart Bank ^{A/S}

Det kgl. oktr. alm.
Brandassurance-
Compagni

Stiftet 1798

— tegner
alle Arter
af Skades-
foreikring

Hovedkontor:

Højbroplads. 10
København K.
Telf. Cent. 447

Støt de

sønderjydske

Indsamlinger

S. K. H.

K. Hansen & Co. A/S.

Fabrikation
Damesilkeundertøj

St. Kongensgade 40 G.

Tlf. 10721

København K.

Ændrede Signaler

Af Dr. phil. Gudmund Schütte.

Ved det dansk-tyske Stridsspørgsmaals Gry hengav man sig i begge Lejre til *naive, kategoriske Formuleringer*.

Danskerne tvivlede ikke om, at Sønderjylland var *urdansk*, at det fra Tidernes Morgen havde været dansk til Ejderen. Det sagde jo Saxe, og ved den første nationale Forpostfægtning 1421 hævdedes det ogsaa af den brave sjællandske Ridder Peder Mogensen, hvad Professor Scheel gør Nar ad i »Schleswig — urdänisches Land?»

Nu fastholdes dette Standpunkt højt regnet af en enkelt Forfatter, der vel er meget kyndig i Nutids Folkeart, men næppe kan gælde som Autoritet i etnologiske Oldtidsspørgsmaal. Ikke een af Danmarks Etnologer eller Historikere træder længere i Skranken for den naive Sætning om Sønderjyllands Urdanskhed fra Tidernes Morgen. Der hævdes blot: Sønderjylland er dansk fra den sammenhængende Sagnoverleverings og Histories Gry (hvad vi udtrykker ved: fra Arilds Tid). Danskheden har ca. 300 Aars Forspring for den indtrængende Tyskhed. Dette er, hvad vi forstaar ved Danskhedens Førstefødselsret i Forhold til Tyskheden.

Medens den danske naive Lære om Sønderjyllands Urtid er temmelig enkel, er den tyske tilsvarende Lære fuld af sprænglærde Sætninger. Man nøjes ikke med at kalde det gamle Jyllands Indbyggere for *Urtyskere* og med som Dr. Daniel at forkynde: »Tysklands nordligste Punkt er Skagens Horn«. Man definerer disse Urtyskere nøjere som »*Vestgermaner*« eller »*Ingvæoner*«. Og man slutter videre derfra. Naar det engelske Kvad »Beowulf« kalder Danerne for Ingvenner, d. v. s. Ingvæoner, menes dermed ifølge Kögel tydeligvis ikke virkelige, nordiske Danske, men derimod »førdanske Vestgermaner«. Til de vestgermanske Urtyskere hører Jyllands navnkundige *Kimbrer* og selvfølgelig først og fremmest de slesvigske *Angler*. Fru Ingeborg An-

dresen skriver et Festspil om Anglerkongen Offa (Uffe hin Spage), hvori hun med et snildt Taskespillertrick ombytter hans oprindelige Fjender, Nordtyskerne, med Danerne, der smædes som overmodige og røveriske Erobrere. (Samme Syn paa Danerne forfægter Prof. Otto Brandt, naar han i »Slesvig-Holstens Historie« kalder Gorm den Gamle en »vild Tyskerforfølger«). Jankuhn og Schwantes vælger »Offa« som Titel paa et arkæologisk Tidsskrift, i hvis Forlagskundgørelse det hedder, at de slesvig-holstenske Broderstammer allerede i Stenalderen havde sluttet sig sammen til en inderlig Enhed. I Titlen »Offa« er der samme Fanfareklang som hos Fru Andresen.

Al denne tilsyneladende Lærdom er nærmest blot indrettet paa at putte forudsætningsløse Lægfolk Blaar i Øjnene. Det har været godt Latin længe. Men nu synes det endelig at være ved at komme noget i Miskredit. Og den, der giver de ændrede Signaler, er Professor *Otto Scheel*.

I sit Flensborgforedrag 1936 og i senere Skrifter hævder han, at man ligesaa lidt kan kalde Jyllands gamle Indbyggere for Urtyskere som for Urdanskere. I samme Foredrag giver han mig uden Afslag Ret i, at en virkelig Nationalitet »Vestgermanerne« aldrig har eksisteret. I »Geschichte Schleswig-Holsteins« nægter han, at Kimbrerne har nogetsomhelst med Himmerland at gøre; han forvandler dem til Elbgermaner, der har hjemme i Østholsten. Og nu endelig i et nys holdt Foredrag i »Wissenschaftl. Akademie des NS. Dozentenbundes der Univ. Kiel« 19. Nov. (se »Kieler Nachr.« 21. Nov.) kommer Turen til selve Anglerne. Ogsaa de er Elbgermaner; de har hjemme i Mellemtykland. Der er altsaa intet at stille op med Anglerkongen Offa som saakaldt Forsvarer mod de røveriske, erobringssyge Danske. Referatet slutter saaledes: »Det ikke i Slesvig indfødte, men først sent indvandrende Sagn om Anglerne som Indbyggere af Angel bør saa meget desto hellere prisgives, som det tynger unødvendig paa den tyske Kamp for Nationaliteten«.

I Hovedsagen er der ingen Tvivl om, at Professor Scheel er Talsmand for samme nøgterne Syn som hos hine danske Etnologer og Historikere, der har givet Afkald paa at kalde Sønderjylland urdansk. Man skulde synes, at dansk og tysk Forskning herefter maatte kunne komme til Forstaaelse om at undgaa den Misbrug, der i den naive Tidsalder har været drevet med Forstavelsen »ur-«. Særlig fremragende uhildet viser Prof. Scheel sig, naar han resolut vrager det tyske Yndlingsdogme om »Vestgermanerne«, der har været gentaget indtil Kedsommelighed som en tankedøvende Lirekasselodi. Ogsaa fortjener det Paaskønnelse, naar han i sit Flensborgforedrag erkender,

at Saxerne indtil Aar 800 hørte nærmere til Norden end til Tyskland, og naar han i »Schleswig — urdänisches Land?« opgiver at forfægte den gamle Traver, at Stednavnene paa *-lev*, *-leben* i Danmark og Mellemtyskland skulde være Minder om en tysk Stamme Varnerne; endelig naar han i »Geschichte Schleswig-Holsteins« afviser den af Müllenhoff opfundne Stedfæstelse af Varnerne i »Warnitz« (Varnæs).

En anden Sag er det imidlertid, om Professor Scheel overalt naar saa vidt i Uildthed, at vi virkelig kan mødes med ham til en frugtbringende Forhandling. Det synes at knibe adskillige Steder.

At Sønderjylland hverken er »urtysk« eller »urdansk«, kan vi som sagt enes om. Meget vel! Men saa er det dog mildest talt misvisende, naar Professor Scheel giver sit anonyme Skrift Titlen »Schleswig — urdänisches Land?«, og naar han senere holder Foredrag over Emnet »Schleswig kein urdänisches Land«. Det er at paadutte Modstanderne et Løsen, de slet ikke fører, — altsaa nærmest Kamp mod Vejr-møller. Og naar han i nævnte Skrift skal udtale sig om Urtidens Stednavnepræg, hengiver han sig til en Væven frem og tilbage, som ingen dødelig kan hitte Rede i. Følgen var, at Dilettanten Dr. Puls uden at blinke citerede Scheel som Autoritet for den Paastand, at Stednavnene paa *ing-* og *-sted* i Sønderjylland skulde røbe en med Danskhed uforenelig Urgrund, — hvad der er det rene Vrøvl. Den yderligere Følge var, at jeg maatte udsende mit Rundspørge om de sønderjyske Stednavne. Skønt Professor Scheel stemplede det som »Vexérspørgsmaal« og »Finter«, fremkaldte det nu endelig et klart Svar fra ham i »Der Schleswig-Holsteiner«, November 1937, S. 196: »Aldrig har jeg nægtet, at det stivnede, altsaa til Ro komne, færdige Stednavnekort i Slesvig har dansk Præg. Jeg har endog viet det slesvigske Stednavnekorts danske Karakter et særskilt Afsnit«. — Her er vi da endelig komne paa Talefod. Men det har holdt haardt, inden vi kunde naa saa vidt. Et saa kraftigt Angreb som mit Rundspørge var nødvendigt for at tvinge Professor Scheel ud fra hans Taagehuler.

Jeg har ovenfor ydet Professor Scheel uindskrænket Anerkendelse, fordi han har haft Selvstændighed nok til at kassere den yndede tyske Vexér-Paastand om en »vestgermansk Nationalitet«. Men i selvsamme Øjeblik, som han opgiver denne Fabel, indfører han som en Slags Afløser »det ingvæonske Folkesamfund«, der skal have hersket i Jylland, og han siger derom, at det har Forbindelser til den tyske Side, men *ikke* til den nordiske. (»Schl. — urd. L.?«). Hvilket er i Strid med Kilderne; thi »Beowulf« kender ingen andre Ingvæoner end Dannerne, og den oldengelske Runesang siger om deres Folkestamfader: »Ing var først hos Østdanerne«. For her at opretholde Fiktionen, har

man kun den af Kögel forsøgte Udvej, — at paastaa, at »Beowulfs« Daner ikke var Nordboer, men »førdanske Vestgermaner«. En saadan Legen-Himmelspræt med Logiken har Professor Scheel vist næppe Mod til. Men en Indrømmelse af sin Paastands Urigtighed kvier han sig ogsaa ved at komme med. Paa min Kritik i »Sønderjydske Maanedsskrift« Oktober 1937 har han til Dato intet svaret.

Den Teori, at Kimbrerne ikke skulde være Himmerboer, men Elbgermaner, er tydelig nok et Led i Professor Scheels gennemførte Taktik: at opgive uholdbare fremskudte Skanser. Hvis han har Ret, vil de dermed udgaa af det dansk-tyske Stridsspørgsmaal om Jyllands Urindbyggere. Ifald de boede i Østholsten, kan det være os Danske revnende ligegyldigt, om de var »Vestgermaner«, »Ingvæoner«, »Urtyskere« eller hvadsomhelst ellers. Derfor skal jeg paa nærværende Sted ikke inklade mig nøjere paa Spørgsmaalet, som jeg udførligere vil drøfte i det slesv. holst. historiske Tidsskrift 1939. Jeg minder blot om, at Professor Scheel i »Volk und Reich« 1938 ganske stille har droppet sit Hovedargument: at Augustus lader Romerflaaden paa Vej mod Kimbrerlandet sejle fra Rhinens Munding »mod Solens Opgang«, d. v. s. ifølge Scheel lige mod Øst; i Virkeligheden vil jo »mod Solens Opgang« sige »mod Nordøst«, altsaa netop i Retning af Himmerland.

Endelig kommer vi til den sidste og mest epokegørende Tilbage-trækning af fremskudte Skanser: de historisk vigtige Angler skulde ikke have boet i Angel, men i Mellemtyskland. I dette Tilfælde gives der en udtrykkelig Motivering med Henblik paa Nationalitetskampen: »Det ikke i Slesvig indfødte, men først sent indvandrende Sagn om Anglerne som Indbyggere af Angel bør saa meget desto hellere pris-gives, som det tynger unødvendig paa den tyske Kamp for Nationaliteten«. Jeg har i en Artikel i »Flensb. Avis« 27. Nov. paavist, at Professor Scheels Opfattelse bygger paa en videnskabelig uholdbar Tolkning af de klassiske Hjemmelmænd Tacitus og Ptolemaios, og at han konsekvent ignorerer alle andre Vidnesbyrd: den rige engelske Sagnhistorie hos Saxe, den engelske Synskredses Nordhædning, Anglernes episke Forherligelse af Danerne, nordiske Træk i engelske Stammenavn og Egnsnavne, endelig den engelske Nerthusdyrkelses Samstem med den nordiske Njördsdyrkelse. Det skal jeg her ikke komme nærmere ind paa. For os staar det som en Kendsgerning, at Anglerne var Indbyggere af Sønderjylland; at Anglerkongen Uffe hin Spages Kamp viser en Frontstilling mod nordtyske Naboer; at Sagnet derom ved Anglernes Udvandring overtoges af Danskerne og opnaaede sin Indførelse i Boglitteraturen hos Sven Aggesøn i 12. Aarhundrede og hos Saxe i 13de; at Anders Sørensen Vedel 1575 og Grundtvig 1818 bragte

den latinske Gengivelse i folkelig dansk Form; endelig at den danske Gengivelse har været kendt og brugt i Sønderjylland indtil vor Tid, ja, at Uffesagnet i Ellund var det mest yndede Fortællestof ved Konernes Sammenkomster, som vi nys har hørt al Andreas Lorenzen, se »Flensb. Avis « 24. November. — Det er forstaaeligt, at denne faste danske Folkeoverlevering og boglige Overlevering ikke er Professor Scheel kærkommen. Og som sandhedskærlig Forsker kan han umulig lukke Øjnene for, at Fru Ingeborg Andresens Forsøg paa at annektere Uffesagnet for den tyske Front er en dristig Forfalskning, jfr. min Paa-visning i »Der Schleswiger«, Oktober. Det er dette, der diskret udtrykkes i Sætningen om, at Anglersagnet bør prisgives, fordi det tynger unødvendig paa den tyske Kamp for Nationaliteten.

Som Helhed maa det jo siges, at Professor Scheels ændrede Signaler røber en prisværdig Stræben efter at likvidere ældre Tiders uholdbare, ofte rent naive Synsmaader. At han saa i sin Iver efter at komme populære Vrangmeninger tillivs et Par Gange skyder over Maalet, som i Kimbrerspørgsmaalet og Anglerspørgsmaalet, bør ikke lægges ham haardt til Last. Jeg gentager: alene hans Afstandtagen fra Vestgermaner-Fablen er noget af en Heltegerning. Og ogsaa hans diskrete Advarsel mod tendensiøs Udnyttelse af Uffesagnet fortjener Paaskønnelse.

Man kan jo blive trist i Sind ved at se, at et saa gennem-uægte Produkt som Fru Andresens Foraarspil »Offa« kan findes brugeligt til at opføres med Musik og Dans for at tjene til den tyske Ungdoms nationale Opbyggelse. Maaske kan nu den kolde Straale fra Professor Scheel virke til, at vi forskaanes for Gentagelser.

I hvert Sald er der i Professor Scheels Løsen: »Bort fra de uholdbare Skanser!« givet en Mulighed for en virkelig frugtbar Forhandling med Modstanderne. Blot han selv vilde overholde det noget mere følgestrengt!

Et vanskeligt Møntskifte

Af C. H. Friis.

I Løgumkloster Slotskirkeregnskaber findes der nogle Meddelelser fra 1788 om Møntskifte fra dansk Courant til Slesvig-Holstensk Courant. Juraten (Kirkeværgen) lader bekendtgøre fra Prædikestolen, at der skal betales Renter af Kapital, Stolstadepenge og Kopskat i ny Mønt. Da det var bekendtgjort i Kirkeværgens eget Navn, undlod man at betale. Kirkeværgen truer med Eksekution, hvorefter Beboerne indgiver en Klage over ham til Kirkevisitatorerne. De anfører heri, at den ny Mønt er meget knap, og at Banco Noter kun er at faa for en uhyre høj »Agio« og dansk Sølv Courant og Kobber næsten slet ikke for nogen Pris. Kun Dansk Mønt ses her, fordi Kniplerne kun faar betalt i denne, og Landsfabrikken er det eneste Drivhjul, der holder Erhvervet igang. Her roulerer kun dansk Mønt og Københavnske Mønter og Bancosedler i Handel og Vandel. At faa saa mange Kobber-»Dreglinge«, som skal bruges til Kopskatten, er umulig. Ingen vil veksle mere end en Rdl. og mange ser næsten ikke hele Aaret en eneste Rdl. Hvor skal de tage ny Sølvmonter fra? Folk tager mod de gamle Penge, fordi de gælder i Handel og Vandel, saa maa de betale en utilbørlig høj »Agio«, de maa give, hvad der fordres, og dog vægrer man sig ved at sælge, fordi man ikke kan være bekendt at forlange saa høj Pris. Derved bliver Stolestadepengene forhøjet og ikke til at betale for de fattige Sognefolk. Kapitalerne er anbragt i sikre Hypoteker, og dog er Kirken den allerførste, der forlanger Renter i ny Mønt, hvorved disse bliver forhøjet 1 pCt. Ikke en eneste Kapitalist her fra Egnen har krævet dette med den høje Pris paa de ny Penge. Hvor kunde Kirken her gaa foran med et godt Eksempel. I Nabosognene har man kun den gangbare danske Mønt, og Kirkerne har taget mod den uden Vrøvl. Ingen Kreditor har endnu krævet Renter i ny Mønt. Beboerne beder derfor Kirkevisitatorerne om at tillade Kirkeældsten at modtage Kirkestolestadepengene og Renter i dansk Mønt, som det alene er i Brug her paa Egnen.

Visitatorerne svarer paa denne Ansøgning med et kort Afslag, kræver Betaling i ny Mønt og truer med Eksekution. Senere tillader

de dog Betaling med gl. Mønt indtil September 1789, og nogle Aar senere, 1794, bekendtgør de, at da danske Banco Sedler nu er omtrent i Pari med Slesv. Holst. Courant, bliver Kirkeværgen bemyndiget til at forhandle med Kirkens Skyldnere om en Omskrivning af Gælden til Slesv. Holst. Courant. De, der ikke vil gaa med hertil, faar Pengene opsagt.

Det kunde være ret interessant at faa oplyst, om der ogsaa andre Steder har været Vanskeligheder med dette Møntskifte, og at faa Baggrunden og de nærmere Forhold ved dette klaret.

Fysikus DUSEBERG i Flensborg

Gamle Fysikus Duseberg var hans Kendingsnavn i Flensborg By. Lige op til de syv Gange ti Støvets Aar røgtede ingen sin ansvarsfulde Lægegerning med større Omhu og Flid end han; gammeldags sejt Udholdenhed var hans Særpræg, og hans muntre Lune holdt Sindet frisk til det sidste. Mere end en Menneskealder er løben ud i Tidens Hav, siden han kaldtes bort; men endnu lever i Flensborg Mindet om den elskelige og hjælpsomme danske Læge og Menneskeven, ogsaa blandt den yngre Slægt, der tager Arv efter Fædrene.

Johan Frederik Duseberg blev født i Flensborg den 15. Marts 1809. Hans Barndom faldt i den strenge Tid, der i det 19. Aarhundredes Begyndelse fulgte efter den blomstrende Handelsperiode under Bernstorffs Regimente, da Danebrog samlede Skatte paa alle Have, medens det øvrige Europa rullede sig i Krigens Trækninger. Faderen var Kunstdrejer, men døde meget tidlig og efterlod sin Enke med to Sønner i meget trange Kaar. Moderen maatte søge Erhverv ved sine Hæn-

ders Gerning og ernærede sig især ved Vask, medens den ældste af Sønnenne, Johan Frederik, hver Sommer maatte tage Tjeneste som Faarehyrde hos en Bonde i det tilstødende Angel. Det var knappe Tider for Borger som for Bonde den Gang, og havde der været Savn hjemme, var der Tarvelighed ude. De lange Sommerdage paa Markerne tilbragte Købstaddrengen, der af Naturen var udrustet med rige Evner og en klar Forstand, med Læsning, og herved indhentede han med Lethed, hvad han maatte forsømme ved at være borte fra Skolen om Sommeren. Drengen var saa ivrig, at han, naar han i Efteraaret vendte tilbage til Skolen, var kommen videre i Lærebøgerne end Kameraterne, der ikke havde maattet savne regelmæssig Skolegang.

Det frie Hyrdeliv paa Markerne vækker Sans for Naturens Skønhed. Naar man fra Barndommen af har et aabent Øje for Naturen, maa de skønne Omgivelser ved Flensborg udvikle disse Anlæg endnu mere. Den unge Johan Frederik, der tilmed havde megen poetisk Sans, sænkede sin barnlige Sjæl dybt i Naturens Moderskød, og naar han kom fra Landet og skulde tilbage til den fædrene Købstad og i Afstand saa de høje Kirketaarne tegne sig imod de skønne Omgivelser, inspireredes han til mangt et rørende lille Digt, der fremsprang af et barnligt Sind.

Efter at han var blevet konfirmeret, skulde der vælges en Levevej for ham; men den maatte ikke være for kostbar at komme ind paa, og skønt den opvakte Dreng med hele sin Sjæl higede efter paa en eller anden Maade at komme til Bogen, maatte han tage Plads som Barberlærling i sin Fødeby, da der just frembød sig en saadan Stilling paa forholdsvis antagelige Vilkaar. Men her gælder det gamle Ord ret, at alle Veje fører til Rom, og Barberdrengens Læretid blev en Slags Forskole for den vordende dygtige Kirurg og Saarlæge. Da Drengen havde en let lille Haand, blev han af Mesteren ofte brugt til at hjælpe til ved alle Slags lettere Operationer, som det paa hin Tid endnu tilfaldt Barbererne at udføre, og herved vakttes der i ham en stærk Lyst til at studere Medicin og Kirurgi. Imidlertid var den unge Mand saa fornuftig at indse, at der foreløbig ikke kunde være Tale om at slaa ind paa Studeringernes kostbare og tornefulde Vej; men efter et Par Aars Forløb var han saa heldig at arve 500 Rigsdaler efter sin Bedstefader, som døde i Burgdorf i Hannover, og nu kunde intet længere holde ham tilbage i den trange Barberstue i Flensborg. Han sejlede med en Skipper til København for her med de faa Midler, han havde, at begynde sit Studium.

Det varede ikke længe, før han i Hovedstaden som fattig studerende maatte gøre de samme triste Erfaringer som saa mangen baade før

og efter ham: at man ofte maa kæmpe haardt for at naa sit Livs Maal. Det var ikke nogen let Sag for ham at slaa sig igennem med den lille Kapital, han havde. Da han var blottet for alt, selv de nødvendigeste Klæder, maatte han først anskaffe sig disse. En Del af Pengene gik med til Bøger, og desuden maatte han, der var en kærlig Søn, understøtte sin gamle Moder. Følgen blev da, at Pengene snart slap op, og han maatte søge om Erhvervsilder. Han gav saaledes Timer i Tysk og i Guitarspil. Dette sidste var meget i Mode den Gang, og han havde selv tidligere taget nogen Undervisning deri. Smaat nok gik det med Fortjenesten; men hans gode Humør og lyse Blik paa Livet lod ham ikke tabe Modet. I flere Maaneder i Træk smagte han ikke Middagsmad, men maatte nøjes med Brød og Mælk eller det klare Kildevand, og da endelig Timen slog, da han skulde gaa op til Eksamen, var han i økonomisk Henseende saa daarligt stillet, at han maatte laane en Kjole af en af sine Venner. Det var i Aaret 1837, at Duseberg tog Lægeeksamen i København med første Karakter, hvad der er et særligt Vidnesbyrd om hans Flid og Evner, da han fra Skolen af var udrustet med forholdsvis tarvelige Kundskaber.

I København havde Duseberg sluttet flere varige Venskabsforbindelser, saaledes med Professor Drachmann og den bekendte Sproglærer Bresemann, med hvem han vedblev at føre levende Brevskifte. I København forlovede han sig ogsaa og hjemførte, efter at have bestaaet til Eksamen, sin Brud Haraldine Nielsen som sin Hustru. Han nedsatte sig nu som praktiserende Læge i sin Fødeby.

Det var i de Aaringer, at »Slesvigholstenismen« for Alvor løftede Hovedet i Hertugdømmerne. Navnlig var Brydningen skarp og Kampen haard i Byen Flensborg, hvor Partiernes yderste Punkter stødte sammen. For en Mand med et saa klart Blik og et saa trofast Sindelag som Duseberg var det ikke vanskeligt at træffe Valget, hvor han hørte hjemme, og han fik tidlig Øjnene op for, hvad Bevægelsen i Holsten og det sydlige Slesvig gik ud paa. Med Energi og Dygtighed traadte han op mod den af daværende Advokat Jørgen Bremer, senere Medlem af Oprørsregeringen i Kiel, i Flensborg iværksatte Agitation mod det lovlige nedarvede danske Regimente. For Resten var Duseberg ikke, hvad man kalder en af Førerne i den politiske og nationale Kamp. Først og fremmest gik han op i sit Kald som Læge. Fra Aar til Aar gik det fremad med hans Praksis, men ikke i tilsvarende Grad med hans Indtægter; han var meget dygtig og samvittighedsfuld og omfattede alle sine Patienter, baade den rige og den fattige, med sjælden Kærlighed og Omhu. Hans ædle Tænkemaade og menneskekærlige Sindelag lod ham altid glemme sig selv, saa at det, da Børneflokken i Hjemmet

voksede, mangen Gang kunde knibe svært for ham. Men de fattige syge i Byen velsignede ham. Han sendte dem aldrig Regning for ydet Lægehjælp, og der var fattige Familier, som i fem, seks Aar i Træk havde benyttet Fysikus Dusebergs Hjælp uden at betale en Øre derfor. »De trænger mere til Pengene end jeg«, plejede han at sige, naar Taleren kom paa saadanne Ting. I Krigsaarene 1848—50 viste han sig som den samme trofaste Fædrelandets Søn som altid. Nat og Dag var han i utrættelig Virksomhed paa Lasarettet; her kom hans Dygtighed som Operatør, som hvilken han var meget søgt, de saarede til gode, og mangen Soldat skylder hans kyndige Behandling baade Liv og Lemmer.

Saa kom de gode Dage fra 1850—64. Dusebergs opofrende Færd og store Dygtighed forblev ikke upaaskønnet. I Januar 1853 blev han udnævnt til Medlem af Sanitetskollegiet for Hertugdømmet Slesvig, og i December samme Aar blev han Fysikus i Flensborg. I Aaret 1856 blev han hædret med Ridderkorset.

Af den danske Borgerstand i Flensborg var Duseberg agtet og elsket som faa. Han var i længere Tid og til forskellige Tider Formand i »Borgerforeningen«. Ved selskabelige Lejligheder kom hans livsglade og vittigt anlagte Natur ret til Udbrud. Han har digtet mange kvikke Lejlighedssange, og ældre Flensborgere mindedes længe hans humoristisk-patriotiske Taler fra Flensborgernes Besøg i København 1861 og fra Løvefesten i Flensborg det følgende Aar 1862. Mangt et bevinget Ord af den gamle Læge og skattede Ven bevarer endnu i levende Erindring og fremtryller for Øjet de gamle, svundne Dage. Det er næsten overflødigt at bemærke, at i 1864 undgik han ikke den Skæbne, der ramte saa mange danske Mænd, at blive afsat fra sine offentlige Embeder; men med den gamle Omhu og Kærlighed vedblev han at røgte sit Kald som Læge til sit Livs Ende, og ingen Modgang eller Forfølgelse fra enkelte fanatiske Slesvig-Holsteneres Side kunde kue hans frejdige Mod.

Fysikus Duseberg døde i sin Fødeby Flensborg, hvor han ogsaa havde haft sin Manddoms Virkekreds, Torsdagen den 14. Februar 1878, knap 69 Aar gammel. Den følgende Mandag Aften blev Liget fra Sørgehuset ført op i Kapellet paa Byens nye Kirkegaard. En stor Mængde viste den afdøde den sidste Ære ved at følge Liget derop. Paa hver Side af Kisten gik Mænd med Fakler, og foran gik Tømrerlavets Medlemmer, hvis Læge den afdøde havde været i 30 Aar. I mange Huse, som Ligetoget passerede forbi, var der stillet Lys i Vinduerne, ikke mindst hos de mindre bemidlede. Den følgende Dag, Tirsdagen den 19. Februar, var der i og ved Kapellet mødt en stor deltagende Sørgeskare. Under Sørgemusik blev Kisten baaret til Gra-

ven af Læger fra Byen, hvor den danske Kirkes Præst i Flensborg, Pastor Carstens, forrettede Jordspaaakastelsen efter først at have holdt en Sørgetale i Kapellet. En trofast gammel Flensborger var gaaet til sit sidste Hvilested.

Paa Dusebergs Grav har den afdødes Venner, Medlemmer af »Borgerforeningen«, rejst en smuk Gravsten med følgende Indskrift:

»Tro mod sit Folk og sit Hus,
de lidendes hjælpsomme Trøster,
Sandhedens mandige Tolk,
bramfri og jævn i sin Færd,
var han en Aandens Stridsmand,
med Snildhed i Ord som i Tanke,
hviler nu trygt i den Jord,
som han elsked som faa«.

Paa Stenens Fod slynger Æskulaps hellige Slange sig op ad det helbredende Urtebæger.

Hoptrup Sogns Degnehistorie

Af Aage Bonde, Aabenraa.

1874 lod Joh. Quedensen Harboe — sognepræst i Hoptrup fra 1761 til sin død 1789 — i Hoptrup kirke opsætte en tavle med sognets degnerække fra o. 1500. Senere er den »pånye opmalet af degnen J. Johnsen 1811« og fortsat af andre, så den nu når til Niels N. Juhl, der 1837 blev degn i sognet. Da tavlens meddelelser, suppleret med oplysninger fra kirkebøger, skyld- og panteprotokoller o. s. v. måske kunde have interesse for videre kredse, skal der her fortælles om Hoptrup sogns degne i over 350 år.

Da man imidlertid ikke ved noget om de 6 første degne, udover hvad der meddeles på tavlen, gengives dens oplysninger om disse 6 in extenso:

1. *Lydig Degn*, fød i Ekkernførde 1480
2. *Peder Lydiger*, han avlede
3. *Claus Lydiger*, han avlede

4. *Lydig Lydigsen.*

5. *Anders Dall*, har været i kongelig mayeståts tjeneste

6. *Paul Andersen Dall.*«

7. *Anders Paulsen Dall* er vel forgængerens søn og vistnok en ætling af Andreas Dall, der var sognepræst i Hoptrup fra o. 1612 til 1655, idet det er om dennes efterkommere, at Rhode i »Samlinger til Haderslev Amts Beskrivelse« skriver: »Familien var i egnen stor og anseelig, indtil den nedsank i degnestanden«. Man kan så antage, at nr. 5 har været søn af præsten, hvilket også godt passer med tiden. Foruden at være degn besad Anders Paulsen Dall en halv ejendoms-gård i Nørre Mastrup, og han havde i sit ægteskab med Beege mindst 5 sønner og 1 datter. Gaarden i Nr. Mastrup overtoges den 11. 11. 1710 af sønnen, Paul Andersen Dall, som den 24. 7. s. år havde ægtet Magrethe Kiestine Bruuns, vistnok søster til nr. 8. Ifølge tavlen blev Anders Dall »removeret«, og han må være den Anders Paulsen af Nørby, der døde 15. 9. 1715 og begravedes med kirkens store lys.

8. *Matthias Bruun* er født i Mastrup 1694 og var sønnesøn af Matthias Bruun, sognepræst i Hoptrup. Hans fader, Christian Bruun, boede i Mastrup og havde mindst 3 børn. Næmlig foruden degnen, Cornelius Bruun, »Ostindien Farer« og sikkert også ovennævnte Magrethe Kiestine, der i sit ægteskab med Paul Dall bl. a. havde en søn med navnet Christian. Matthias Bruun var en meget anset mand: han var sognedegn, gårdmand og sognefoged og befæstede yderligere denne sin anseelse ved tre i høj grad standsmæssige giftermål. Første gang ægtede han den 1. 8. 1715 Dorothea Elisabeth Høeg (død 28. 4. 1716), hvis forældre var Marcus Høeg, ejer af »Hovgård« og Catharina Drevitz. Hans anden hustru, til hvem han blev viet den 7. 10. 1717, var Sophie Amalie Fleckenberg, datter af Ove Wogensen Fleckenberg på Bevtoft mølle. Hun døde i Mastrup den 13. 12. 1724, og for tredje gang indtrådte Matth. Bruun den 23. 9. 1728 i den hellige ægtestand. Denne hustru var Anna Christine Meyland, født 1701 i Hoptrup som datter af sognepræsten Johan Meyland, en fætter til Matth. Bruun og hustru Inger Magrethe von Hameln. Mathias Bruun døde i Mastrup d. 1. 5. 1746, 52 år gammel, og Anna Christine Meyland døde i Hoptrup den 14. 3. 1777. I sine tre ægteskaber havde Matth. Bruun 2 sønner og 6 døtre, der har efterladt sig talrige efterkommere i og udenfor sognet.

9. *Christian Johansen* angives at være født 1710 i Brarup og var altså 36 år gammel, da han 1746 ved Matth. Bruuns død blev sogne-degn i Hoptrup. Først senere — den 29. 2. 1760 — indtrådte han i ægteskab med den langt yngre Sophie Cathrine Christiansdatter. Hun

er født i Hoptrup 1727 (døbt 9. 3.) som datter af gårdmand Chr. Christiansen Sandholt og Mette Jørgensdatter. I ægteskabet var der kun en datter Christina, der 10. 11. 1799 i Halk blev viet til Christian Jørgensen Ytzen, ejer af frigården »Langmose« i Halk sogn. Chr. Johansen døde den 16. 3. 1785, hans hustru den 5. 10. 1803.

10. *Nis Wonsild* blev 1785 kaldet til degn for Hoptrup menighed efter i 18 år at have været degn og lærer i Fjelstrup. Han angives at være født i Hvinderup 1736 som søn af gmd. Jens Lauritzen og hustru Johanne Nisdatter, men hans fødsel findes ikke indført i Tyrstrup kirkebog. Som Skik var, ægtede han i Fjelstrup forgængerens datter, i dette tilfælde degnen Jep Hansen Kochs datter, Christine Sophie Koch, hvis bryllup med Nis Wonsild stod den 7. 6. 1759. Hun døde imidlertid allerede 1760, og den 18. 6. 1761 ægtede han Inger Mathiasdatter, datter af gårdmand Math. Hansen og hustru Sare Jensdatter i Sillerup. I dette ægteskab var der 5 børn, af hvilke kan nævnes Christina Sophia Wonsild, som den 23. 4. 1793 i Hoptrup blev viet til Peder Simonsen (død 1822), dengang res. kapellan i Tisted, senere sognepræst i Toftlund. En søn, Matthias Peter Wonsild i Hoptrup kirkeby, var gift med Anna Elisabeth — død 13. 7. 1804 — datter af borger og chirurgus i Svenborg, August Hendrik Libraadt. Nis Wonsild døde den 28. 4. 1801, medens Inger Mathiasdatter døde den 28. 11. 1805, 68 år, 7 mdr. gammel.

Der findes ikke oplysninger om nogen degn i de følgende 6 år. Men det må antages, at læreren i Hoptrup *Hans Petersen* (1762—1826) har passet degneembedet, indtil dette lagdes sammen med lærerembedet. Hans Petersen blev da nr. 11.s efterfølger som degn og lærer i Jels.

11. *Jørgen Hansen Johnsen*. Han er født den 23. 11. 1756 i Bylderup som søn af skibstømmermand Hans Jørgen Johnsen og hustru Kjesten Jørgensdatter. Jørgen H. Johnsen var i 9 år degn og lærer i Jels, indtil han 1807 overtog degne- og lærerembedet i Hoptrup. Han døde i Hoptrup den 10. 1. 1828. Johnsen, der var ugift, stiftede et legat på 1611 rdl. 45 skilling til fordel for sognets skoler og fattige og lærerenkekassen. Et vidnesbyrd om sognets taknemlighed for denne store gave er en mindetavle i Hoptrup kirke med følgende indskrift:

»Mindetavle
rejst af Hoptrup sogns
taknemmelige beboere 1870
for
Jørgen H. Johnsen
degn i Hoptrup 1807—28.
Gud elsker en glad giver.«

12. *Peter Lauritzen Dall* er født i Jels den 7. 4. 1786 som søn af gårdmand Lauritz Jessen Dall og hustru Mette Petersdatter. Han var den første af de Hoptrup degne, der var seminarist, dimitteret i april 1807 fra Tønder seminarium, og var derefter i 18 år degn og lærer i Aastrup, indtil han i 1829 blev kaldet til Hoptrup. I Aastrup var han den 20. 12. 1811 blevet viet til Juliane Augusta Schlømer, datter af købmand Heinrich Aug. Ludvig Schlømer i Haderslev. Peter Lauritzen Dall døde i Hoptrup den 5. 3. 1837.

13. Den sidste degn, om hvem der skal fortælles her, var *Niels Nissen Juhl*. Han er født i Kjestrup, Vilstrup sogn 1788 som søn af gårdmand Nis Clausen Juhl og hustru Cathrine Knudsdatter. Niels N. Juhl blev dimitteret fra Tønder seminarium 1809, og var derefter lærer i Kvistrup, Øsby sogn, i 23 år. 1837 blev han degn og lærer i Hoptrup, hvilket vel skyldes, at to af hans morbrødre og flere andre slægtninge hørte til sognets mest ansete mænd. Den 20. 7. 1816 blev Niels N. Juhl gift med Mette Maria Bertelsen, født i Sverdrup 27. 5. 1795 som datter af gårdmand (senere i Kvistrup) Bertel Nielsen og hustru Sophie Maria Petersen. Metta Maria Juhl døde i Hoptrup den 29. 4. 1847 og havde i sit ægteskab med Niels N. Juhl 5 børn, af hvilke en søn Berthel N. Juhl var lærer i Haderslev, og datteren Maria var gift med degn Chr. Nissen i Fjelstrup. Niels N. Juhl var degn og lærer i Hoptrup til 1860. Han døde den 9. 10. 1877.

Jomfru Rævehale

Svend Grundtvig Æventyr 35 1.

Der var engang en Kone, og hun havde to Døtre, den ene var hendes Steddatter, og den anden var hendes rigtige Datter. Steddatteren var hun arrig ved, men den anden kunde faa det med hende, ligesom den vilde. Saa en Aften sendte hun Steddatteren op i Kirken, hun skulde hente en Bog, hun havde glemt der. Som hun kommer op til Kirken, da sidder Vorherre og Sant Peer ved Døren, og Sant Peer han siger til hende: »Luk sagtens Døren sagte op! min lille Pige.« Jeg skal sætte mit Forklæde imellem«, svarede hun. Nu, saa gik hun op efter go Bog. »Gaa sagtens lidt sagte op ad Kirkegulvet! min lille Pige«, sagde Sant Peer. »Jeg skal gaa saa listelig, som om jeg gik paa Lærkeæg«, svarede hun. »Gaa sagtens lidt sagte ned ad Kirkegulvet, min lille Pige!« sagde

Sant Peer. »Jeg skal gaa saa listelig, te I aldrig kunne høre det«, svarede hun. »Luk sagtens Døren lidt sagte i, min lille Pige!« sagde Sant Peer. »Jeg skal sætte mit Forklæde imellem«, svarede hun. Nu saa lav hun var gaaet, saa sagde Peer til Vorherre: »Hvad Gaver han taat, te den lille Pige hun skulde have?« »Ja hun skal have de Gaver«, sagde Vorherre, te hun skal, hver Gang hun reder sig, ikke rede andet end Guld og Sølv af sig; hver Gang hun spytter, skal hun spytte en Dukat; hun skal blive smukkere og smukkere, og naar hun gaar, skal hun ikke træde andet end bare Guld og Sølv op ad Jorden.« Naa, Pigen hun kom jo hjem med Bogen og alt gik som Vorherre havde ønsket hende: Hun blev jo længere jo smukkere, hvornaar hun redte sig, saa redte hun det bare Guld og Sølv af sig; hun spyttede Dukater og trinede det bare Sølv og Guld op af Jorden. Lav nu Stedmoderen hun saa det, saa tænkte hun, te hun skulde da og have hendes egen Datter op ad Kirken en Aften, det kunde jo være, det kunde gaa hende ligesaadan, og hun maatte jo da ogsaa afsted en Aften. Nu, lav hun kom op til Kirken, saa sad vor Herre og Sant Peer jo der igjen, og saa sagde Sant Peer til hende: »Luk sagtens Døren sagte op, min lille Pige!« »Jeg skal slaa den op, saa det skal gjaldre (»gjölder«) i hele Kirken«, svarede hun. »Gaa sagtens lidt sagte op ad Kirkegulvet, min lille Pige!« — »Jeg skal trine, saa det skal dune i hele Kirken.« »Gaa sagtens sagte ned ad Kirkegulvet.« — »Jeg skal trine saadan, at Kirken skal ryste.« »Luk sagtens Døren sagte i, min lille Pige!« »Jeg skal tarske den i, te Splinterne skulle flyve jer om Ørerne.« Nu, saa sagde Sant Peer til vor Herre, hvad Gaver han taat, te den lille Pige hun skulde have. Ja, hun skulde have de Gaver, sagde Vorherre, te hvornaar hun redte sig, skulde hun ikke rede andet end Lus og Skarn af sig; hver Gang hun spyttede, skulde hun spytte en Skruptudse, hun skulde ikke trine andet end Snogé og Tidsler op af Jorden, og hun skulde blive jo længere jo slemmere. Nu, saa gik hun jo hjem, og det gik jo, som Vorherre havde ønsket hende. Hun redte ikke andet end Lus og Skarn af sig, hvornaar hun gik, trinede hun i bare Snoge og Tudser; hver Gang hun spyttede, saa spyttede hun en Skruptudse; hun blev jo længere jo slemmere (ø: styggere), og ud af Panden paa hende groede der en stor, lang Rævehale, for det havde Vorherre ogsaa ønsket hende, te der skulde gro hende en Rævehale ud af Panden, og saa blev hun ikke kaldt andet end Jomfru Rævehale. Nu havde den her kjønne Datter en Broder, der var ved »det Kongelige« (b: en Talemaade, ligesom »i Studeer«), og han havde Søsterens Portrait. Saa engang saa havde Kongen faaet dette at se, og han blev da saa forelsket i den her kjønne Jomfru, te han vilde have hende til Kone. Saa spurgte Kongen ham, om hans Søster da og

var lige saa kjøn som det her Portrait. Ja, svarede han, det var hun rigtignok, og var hun ikke det, saa maatte de gjerne komme ham i Bolt og Jern, — det kunde han jo godt sige, for han vidste jo, at hun blev jo længere jo smukkere. Saa blev der sendt Bud efter hende: hun skulde stræbe og komme, for Kongen vilde have hende. Nu, lav de nu fik det Bud, saa sagde Stedmoderen til Faderen, te de skulde da have Jomfru Rævehale med; hun skulde og da have noget af den Stads at see, taat hun, »Ja vist«, sagde han, hvad skulde de have det Boskab med til, det var jo da ikke en at tage med saadan som hun saa ud! Men det nyttede intet, hun vilde med, og hun skulde med, og saa kom hun jo da og med. Nu skulde de over Vandet for at komme dertil, hvor Kongen boede, og lav de saa vare komne paa Skibet, og de vare komne ud paa Havet, saa passede Stedmoderen sit Snit og skød Steddatteren overbord. Saa blev Steddatteren til en lille hvid And, der svam bagefter Skibet. Nu, saa kom de jo dertil, hvor Kongen var, og Stedmoderen hun kom jo med Jomfru Rævehale: Her var den Jomfru, Kongen havde sendt Bud efter. Men da Kongen han saa det Spøgelse, saa blev han flygal, hende vilde han ikke have med at gjøre, og Broderen han kom strax i Bolt og Jern. Nu havde Kokken paa Slottet saadan sit Sovekammer ude ved Kjøkkenet, og lav han havde lagt sig om Aftenen, saa kom der en lille, hvid And ind gennem Rendestenshullet ind i Kjøkkenet, og den satte sig og snefrede i alle Gryder og Potter og sad der og snefrede saa meget Guld og Sølv af sig, og den sagde: »Jeg maa flakke og flyde i det kolde Vand; min Søster, Jomfru Rævehale, skal sove ved Herren min, min Broder er smidt i Bolt og Jern; nu kommer jeg to Aftener til, saa kommer jeg aldrig mere.« Nu Kokken (»æ Køks«) han hørte jo paa dette her, og han tænkte: »Det skal du dog passe paa og se, om den kommer igjen Morgenaften.« Jo paa den anden Aften han havde lagt sig, saa kom go lille hvide And igjen, og den satte sig og snefrede saa meget Sølv og Guld af sig og sagde: »Jeg maa flakke og flyde i det kolde Vand, og« — kort at fortælle, ligesom den havde sagt om Aftenen for ved og — »nu kommer jeg en Aften til, saa kommer jeg aldrig mere.« — Nu tænkte Kokken: »Det skal du have Kongen fortalt«, og han fortalte jo Kongen det, ligesom det var gaet til. Saa vilde Kongen jo da have det at se, og han fik sig en Tol gjort, der kunde passe til Rendestenshullet, og han lagde sig saa om Aftenen ude ved Kokken. Go lille And den kom jo og igjen, den satte sig og snefrede saa meget Guld og Sølv af sig i alle Potterne og sagde jo, ligesom den havde sagt før: »Jeg maa flakke og flyde i det kolde Vand, min Søster Jomfru Rævehale skal sove hos Herren min; min Broder er smidt i Bolt og Jern, og nu kommer jeg aldrig mere.«

Nu, saa var Kongen gesvindt, og han sprang hen og fik Tollen i Hullet, te den ikke kunde komme ud. Men saa skabte den sig i alle Slags underlige Dyr og stod op inod dem, ligesom den vilde sluge dem; om-sider skabte den sig om til en Lindorm, som jo da er det allerhæsligste Dyr, og til allersidst skabte den sig i en lille hvid Simle. Saa var Kongen gesvindt og tog sin Kniv og skar Enden af den. »Au!« raabte den. »min lille Taa« (»Lildtaa«), og saa stod hun i den deiligste Jomfru, som hun jo havde været før. Saa kom Broderen jo af Bolt og Jern igjen, og Kongen han giftede sig jo med hende, og de levede stort og stærkt. Men Stedmoderen og Jomfru Rævehale, de kom i en Pigtønde, og der kom fire Vildlapper for, og de bleve kjørte ihjel.

(D. F. S. III 242. Opt. 1860 af Lanmand, tidligere Elev paa Rødning Højskole, Nis H. Callesen i Lerskov (Top. 3204), f. 1837, efter gamle Inger Høgelund i Rise Hjarup.

Top. 3212 Rise.)

Barndomsminder fra Brede Sogn

Af Agnes Haahr, Tistrup Skole.

Til Barsel i Brede omkr. 1875.

»Jeg har aldrig været til saadant et Barsel«, sagde Bedstefar, Sonnik Clausen, Sdr. Vollum en Dag vi sad og talte om gamle Dage, og saa lo han, saa Taarerne trillede ned af hans Kinder, og hans ægte danske Hjerte slog hurtigere ved Mindet.

»Det var midt i Halvfjerdserne, at min tilkømmende Hustru, hendes Far, Degnen, Jens Iversen og Mor, mine Forældre og jeg sammen med mange andre var til Barsel i Apterp. Dengang blev Børnene altid døbt i Hjemmene, og baade Præst og Degn var da tit med.

Efter Daaben skulde der jo spises og drikkes, og ved Bordet talte først Præsten, der var en indvandret Preusser, for Barnet paa Tysk og dernæst min Svigerfar for Moderen paa Dansk. Hun var dog lige i dette Øjeblik fraværende og kom først ind, da man havde sat sig efter at have drukket hendes Skaal, og hun maatte nu rundt og klinke.

Da hun kom til en Onkel, sagde denne: »Skaal, min Pige! Nu vil jeg haabe, du vil opdrage dit Barn paa Dansk, og ikke lære det det mindste Tysk!«

Det var jo ikke rart at høre for tyske Ører, og Præsten blev da ogsaa gloende rød i Hovedet. Han sagde dog ikke noget, og snart rejste man sig fra Bordet.

Da han nu mærkede, hvordan Stemningen var, kunde han jo være rejst af hjemad, men det gjorde han ikke. Saa gav vi unge os til at

syngte den ene danske Fædrelandssang efter den anden og blev ved hele Aftenen — for at drille ham og faa ham til at fortrække. Han holdt dog tappert Stand, til Festen sluttede; men da han kørte hjem sammen med Degnen, var han i særlig ondt Lune, og han skældte ud paa de dansksindede Sønderjyder.

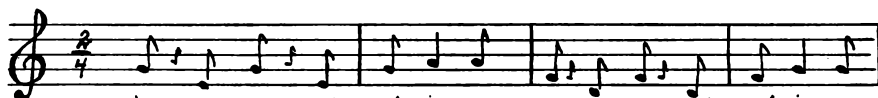
Dertil sagde Degnen ikke noget.

Nu plejede Præsten altid at hente Degnen om Søndagen før Guds-tjeneste. Den paafølgende Søndag gik han dog lige ind i Kirken. Det brød Degnen sig nu ikke om, men gik ganske roligt først ud af Kirken, og dette gentog sig tre Søndage i Træk.

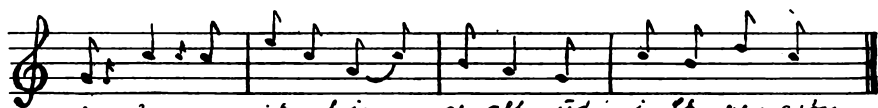
Præsten var rasende over Degnens »Uhøflighed« og sendte ham hver Uge en lang Skrivelse paa Tysk om, at han havde at hente og vente ham ved Døbefonden.

Det hjalp dog ikke noget, og Præsten maatte »give sig«.

„Var du Soldatens Ven.“

En jæ-ger gik at jæ-ge, en jæ-ger gik at jæ-ge!

en jæ-ger gik at jæ-ge alt udi i Sko-ven grøn.

»Vær du Soldatens Ven.«

:-: En Jæger gik at jage, :-:

en Jæger gik at jage alt udi Skoven grøn!

Da mødte han en Pige, o. s. v.

»Hvor skal du hen, min Pige?«

»Jeg skal hen til min Fader!«

»Hvad vil du hos den Fader?«

»Hos ham vil jeg plukke Roser!«

»Hvad vil du med de Roser?«

»Af dem vil jeg binde Kranse!«

»Hvad vil du med de Kranse?«

»Dem vil jeg lægge paa Soldatens Grav!«

:-: Det var Ret, det var Ret, min Pige, :-:

det var Ret, det var Ret, min Pige,

vær da Soldatens Ven.

En gl. sønderjysk Vise, lært af min Mor!

Et Forvarsel.

Vore Forfædre kunde se og høre saa meget. Saa havde en set et Spøgelse, en anden et Lys eller hørt en banke paa Vinduet ved Nattetid, saa vilde der snart dø en, man kendte.

Bedstefar, Sonnik Clausen, født i Vollum, Brede har fortalt følgende om et Forvarsel, han havde i 1865.

»Da jeg var 13 Aar, blev jeg en Nat vækket ved at høre Lyden af mange Stemmer udenfor mit Vindue. Jeg laa ene i en Seng, da jeg var syg, og da vi havde langt til Nabo, var det ikke underligt, at jeg blev bange og puttede mig under Dynen.

Der var ingen af de andre i Værelset, der var blevet vaagen, mens jeg laa og svedte Angsteens Sved. Hvem kunde det være?

Lyden blev højere og højere, og da jeg lidt efter løftede Dynen, saa jeg til min Skræk, at der var nogle, der blinkede med Lygter. Var det Tyve? — Nej, de talte nok ikke saa højt! — Jeg turde ikke skriige og trak derfor atter Dynen op over Hovedet igen, stoppede Fingrene i Ørerne og bad mit »Fadervor«. Saaledes laa jeg længe, og da jeg atter lettede Dynen, var der hverken noget at se eller høre. Havde jeg mon drømt det hele? Det kunde jo ske, men Angsten sad mig endnu i Blodet, saa det varede længe, før jeg faldt i Søvn. —

Nogen Tid efter kom min Onkel og en anden Gaardmand, Jakob Lausen, Sdr. Vollum By, for at besøge Far.

Dengang laa Gaardene jo gerne sammen i større Landsbyer, hvad der jo var en stor Ulempe ved Bedriften, og derfor var min Far flyttet ud paa hans Mark, hvor han havde bygget en dejlig Gaard.

Men nok om det, min Onkel var ridende og J. Lausen gaaende. Ved Midnatstid rejste denne sig og sagde, at han vilde gaa i Forvejen. Lidt efter brød Onkel ogsaa op for at ride bagefter, og vi gik ind i vore Alkovesenge for at sove.

Vi var dog næppe faldet i Søvn, før der kom en ridende ind i Gaarden i skarp Trav. Far tog i en Fart et Par Bukser paa, tændte en Lygte og gik ud for at se, hvem det kunde være. Han kom straks tilbage og sagde, at J. Lausen ikke var kommet hjem endnu.

»Han maa jo være gaaet vild«, sagde Mor, »aa Gud, han er vel da ikke gaaet i Aaen«

Far sagde ikke noget, skyndte sig blot i Tøjet for at følge med ud at lede efter den forsvundne.

Imidlertid kom der flere og flere til, baade Mænd og Kvinder, og de talte højt og svingede med Lygterne udenfor mit Vindue.

Jeg laa i min Seng og lyttede til Larmen, da faldt det mig ind, at det var den samme Lyd og Lys, jeg havde hørt for kort Tid siden, og

jeg anede da, at det maatte være et Forvarsel, jeg havde set og hørt, og at J. Lausen nok var gaaet i Aaen.

Mændene var nu gaaet ud over Markerne to og to, mens Kvinderne kom ind i vor Stue. Jeg puttede mig godt under Dynen for ikke at høre J. Lausens Kones Graad.

Først hen paa Morgenstunden kom Mændene tilbage med J. Lausens Lig. Han var gaaet i Aaen.

Agnes Haahr, Tistrup Skole.

Aaret 1839.

var et godt og velsignet Aar med Hensyn til Jordens Afgrøde; men Tirsdag den 8. Januar anrettedes stor Skade af Oversvømmelse paa Vestkysten af Jylland og Slesvig. Efter Kgl. Befaling blev overalt i hele Riget indsamlet milde Gaver til de Vandlidte. Fredag og Lørdag den 8. og 9. Marts indsamlede jeg i mit Skoledistrikt ialt 20 Rdl. 10 Sk.

Fredag den 19. April slog Lynilden ned i Sognefoged Peder Davidssens Gaard i Vester Vedsted, dræbte baade en Karl og en Dreng i Baasen og lagde næsten alt i Aske.

Hs. Højærværdighed Biskop Tage Müller visiterede her i Skolerne Torsdag den 6. og i Skærbæk Fredag den 7. Juni.

Tirsdag Morgen den 11. Juni rejste Fader og Onsdag den 19. s. M. kom han og Moder tilbage.

Den tyrkiske Kejser døde Fredag den 28. Juni. Kong Frederik den Sjette i Danmark døde Tirsdag den 3. December.

Luftsyn, et rødt Bælte, set Torsdag Aften den 22. Oktober i Øst og Vest.

En 17 Lods Kæmpekartoffel bragte mig, lagt 16 Steder langs midt ad et Havebed, $2\frac{1}{4}$ Skæppe = $58\frac{1}{2}$ Pund.

Ole P. Ravn i Gaardkrog flyttede sit Hus Østen for, hvor det forhen stod.

Ved Juletiden blev Alteret, Daaben og Krucifikset opmalet her i Skærbæk Kirke. Man sagde: paa Værgernes (Js. Beiers og Js. Janniksens) Bekostning.

Af Jens Lauritzens Bog om mærkelige Ting, som er passeret forhen og i min Tid.

Aktieselskabet
Glud og Marstrands Fabriker
Uplandsgade 20

DANIA
GASAPPARATER
OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

*Den sjællandske
Bondestands Sparekasse*

Danske Andelsslagteriers Konserverfabrik

A. m. b. A.

ROSKILDE

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa

„Sønderjysk Maanedsskrift“

Kr. 6.00 aarlig.

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetorv - Aarhus
Telefon 1989 - 3222

Gymnastikhøjskolen.

(Fra 1. April 1927 anerkendt og
optaget paa Højskoleloven).

Plan med Oplysninger om
Skolearbejdet og om Understøt-
telse gennem Amterne eller Elev-
foreningen „O. D.“ ved

NIELS BUKH,
Ollerup.

Rio Radiatorer
Ribe Centralvarme-
Kømfurer

Ribe Centralvarme-Kamin
Ribe Kakkellovne
Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi
Ribe Telf. 281 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

**Sparekassen
for Haderslev Bys Omegn**

Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV

Alfred Benzon A/S

København

C. 194

Halmtorvet 29

Smith & Co. A/S

Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

Lichtinger's

Cigarillos

er de bedste.

Askov Sløjdskole

Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 10. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Anders Nielsaa. Poul Vyana.

VÆVESKOLEN

„ASKOVHUS“

Vævestuen „Askovhus“
Sønderborg

Silkeborg Husholdningsskole

Statsanerkendt m. Barneplejeafd.
Moderne Skole, smukt beliggende. Alm.
og elektr. Køkken, Centralvarme, Bad.
5 Mdrs. Kursus beg. 4. Maj. Maanedss-
kursus i Barnepleje alene afholdes 1
April. Progr. sendes. SYNØVE LUND

Støt

de sønderjyske
Indsamlinger

A. B. C.

Snoghøj Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.
Jorgine Abildgaard. Anna Krogh.

Aktieselskabet

Skarrehage Mølnærk

Nykøbing Mors.

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10-1 og 3-5

„Telefon 3310 (4 Linier).“

Randers

A/S FAKSE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon Central 9123

GØDNINGSKALK

98 pCt. kulsur Kalk (äm, Latitude) i Varen, som den leveres - ca. 100 pCt. passer 1 mm Sigte

Støt de sønderjydske Indsamlinger!

N. C. Kloster

Spedition - Eksport af Landbrugsprodukter

Haderslev

Specialvogne med maskinelle Køleanlæg til Transport af Kødvarer og Fjerkræ.

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

P. A. KRUUSE

and. pharm. — ODENSE

Fabrik: Kochsgade 29

Butik og Kontor: Flakhaven 1

Telefon 227

Støt dansk Industri

Ja - men

Jrmas

Kaffe

smager bedst

friskbrændt
og egne roasterede Bønner
Carl Schepfer, Kbhvn. Frih. 1906
Egen Jernport

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid **ÆG**
NYLAGTE

stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Syddjydske Jernbaner

Kornhandel Akts.

A. HÜBSCH

København

Hellerup

Biskuitfabrikken

„Oxford“

Hjørring

Telefoner:

Nr. 78 — 1078 — 378

Forlang

Mogensen & Dessau's

Vaskestoffer, Hvidevarer,
Sengeartikler, Floneller
hos Deres Manufakturhandler.

Garanteret

sol- og vaskeægte Farver.

Bemærk

det plomberede Garantimærke.

Vælg det bedste —
det gør vi.

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol.

- Antager Frøavlere.

Hotel

ALSSUND

SØNDERBORG

Telefon 70 og 352

vis a vis Slot - Park - Strand